

AAAAA: Cevdet Ereğ'in Antwerp şifresi

Bina cephelerinden yarattığı 'A' harflerini ve sokaktan bir kesiti Belçika'nın en önemli müzelerinden M HKA'daki sergi alanına taşıyan Cevdet Ereğ, gündelik hayatımızın mekan ve nesnelere sorgulamamızı sağlıyor. Dışarıdan içeriye görsel bir ses akışı olarak giren A'lar şaşkınlık, isyan ya da hüsrana ifade olabilir.

Cevdet Ereğ, "AAAAA"

FAHİRE KURT
fahire.kurt@hotmail.com

Yüksek tavanlı sergi alanı, en uzak noktadaki uzun pencereden içeri doğru genişleyen bir üçgen. Duvarlardaki dev A'lar perspektif duygusu vererek yan yana sıralanıyor. Şehirden binaya görsel bir ses akışı var. Dev bir megafonun içindeyim sanki.

Antwerp bina yüzeylerini çizgi romanvari A'lara dönüştüren ve M HKA'nın (Antwerp Güncel Sanat Müzesi) hemen önündeki alandan içeri öğeler taşıyan Cevdet Ereğ, iç ve dış mekanlar arasındaki ilişkiyi sorguluyor. Ereğ, caddeye gri metal bir araba yerleştirmiş ve sergi alanı gibi üçgen bir kesiti öğeleriyle birlikte ayna efekti yaparcasına dışarıdan içeriye almış. Sokakta aykırı duran, merak çeken, hatta belki ileride üzerine grafiti yapılacak olan araç müze alanında olağan bir şekilde dururken, reklam panosu, demir bariyerler gibi sokağın işlevsel öğeleri içeride yabancılaşıyor. Biçimleri aynı iki ortam arasında kontrast oluşturan "AAAAA", günlük hayatımızın mekan ve öğelerini algılayışımıza dair kafamızda sorular oluşturuyor.

Cevdet Ereğ ile Belçika'nın en önemli müzelerinden M HKA'daki sergi alanının dışarı açılan penceresi önünde buluştuk. Antwerp'e ilk gelişini, 29 Nisan'a kadar sürecek olan "AAAAA"nın oluşum sürecini, 2017 Venedik Bienali'nde Türkiye'yi temsil eden "Çın" adlı çalışmasına dair izlenimlerini, gelecek projelerini konuştuk.

Bu 'A'lar şaşkınlık mı yoksa kızgınlık mı ifade ediyor?

Aslında bir de ses işi vardı. Kaydımı bir koro üyesiyle burada yaptık. İki tane 'A' kaydedtim. Biri şaşırma, öbürü sinirlenme ve isyan A'sıydı. Fakat bu işte asıl derdim senin kendisi değil de görsel temsili olduğu için, hatta fotoğraflarda büyük bölümünün anlatılabilirliği gibi bir şey de denemek istediğim için sesin hem kendisi hem görsel temsili olması hiç doğru gelmedi bana.

Burada birkaç katman var, sadece sesle ilgili bir şey değil. İnsanların formlara nasıl baktığıyla ilgili. Diğer taraftan bunlar dijital A'lara, dijital olarak yapılan fontlara çok benziyor ama başlama noktası o değil.

Nedir başlama noktası?

2009'dan beri aklımda olan bir fikir bu. Yıllar önce Antwerp'te kalmıştım, Extra City'de güzel bir sergi olmuştu. Sonra Mustafa Kaplan ve Filiz Sızanlı'nın oyunu için ses yapıyordum, onu De Singel'de göstermiştim. Brüksel'deki Bozar'da bir enstalasyon yapmıştım. Burada yoğun bir ay geçirmiştim. Ondan evvel ilk kez 2005'te Antwerp'e geldim. Amsterdam'da yaşıyordum o sırada, çalışıyordum. Antwerp'e yönelik hiçbir bilgim yoktu. Sanırım yine bir sergi bakmaya gelmiştik arkadaşlarla. Amsterdam'ın içindeki diğer taraftan bunlar dijital A'lara, dijital olarak yapılan fontlara çok benziyor ama başlama noktası o değil.

alınmış hali. Çoğu aynı mahalleden. Hatta yerlerini gösteren harita da çizdirdim. Bunlar sıra ev şeklinde genelde. Bir garaj ya da dükkan, üstte bir kat. Dar gelirli demeyim ama mütevazı. Bir aile, bir dükkan...

Antwerp'te gördüğümüz taraçah binalara hiç benzemiyorlar. Siz bunları tipik olarak mı görüyorsunuz?

Bence tipik. Bunlardan çok vardı, perdeleri genelde kapalıydı. Sürekli onlara bakmaya başlamıştım, hatta biraz da şakayla karışık arkadaşlara A harfini göstermişim. Aslında benim eğitimim, ana çalışma alanım değil ama harflere çok bakarım. Ardından 2009'da, buradaki Lokal 01'de bir sunuş yapmıştım. Bir model maket dükkanından ufak tuğlalar alıp üç-dört tane A yapmıştım fotoğraflardaki oranlarına bakarak. Sonra öyle kaldı ama aklımdan çıkmadı ve bir gün kullanmak için bir vesile olacak diye düşündüm.

Cephe fikrini başka işlerde de kullandığınız görülmüyor...

Üç, dört yıldır ses süslemeli cephe fikrini kullanıyorum ki en büyük uygulaması geçen sene Venedik Bienali, Türkiye Pavyonu'nda oldu. Bir cephe oluşturuyorsunuz hayalden ve onun üstündeki süsleme sesle yapılıyor. İki sene evvel Atina'da "Faça" adlı bir proje yaptım. O da aslında bir dergi için öneriydi: Hem yüz hem bina cephesi hem yazı karakteri grubu...

Bir de şöyle bir tarafı var, bir kente kısa süreli gidiyorsun, çalışma dışında vaktinin büyük bölümünü sokakta geçiriyorsun, içine giremediğin ve tanımadığın binlerce binaya bakıyorsun. Bizim gibi eğitimim bir bölümü mimari olanlar daha da başka türlü bakıyor. Buradan Brüksel'e, oradan Amsterdam'a gittiğin zaman ne kadar kısa süreli izlenimler olsa da arada bir şeyler görürsün.

Fikrin buraya uygulaması nasıl başladı?

Üç sene önce bu serginin küratörü Nav Haq bir şey yapar mıydı dedi. Teklifi aldıktan beş-altı ay sonra buraya bir günlüğüne geldim. İçinde durdum, ölçtüm biçtim, planlarına baktım. Mekana baktım, neredeyse üçgen ya da konik biçimine, bir de dışarıya doğru açılmasına baktım. Fotoğraflar çektim ve sonra da İstanbul'a geri gittim. Arada neler oldu tabii ki... Türkiye'de neler oldu, dünyada neler oldu... Ben Venedik gibi, başka hiçbir şeyle uğraşamayacak kadar ciddi bir iş yaptım. Biraz erteledik sergiyi.

Venedik deyinse; "Çın"ı bienalde Türkiye Pavyonu'nda görmüştüm, etkileyiciydi.

Venedik çok politiktir. Türkiye'nin tam bir temsili olmasa da Türkiye ile ilgiliydi. Ama bunu yaparken kullandığım dilin; benim her zaman üzerinde çalıştığım, artık tecrübe ettiğim bir dil olması istemiştim. Sonrasında eleştirilerim tabii ki oldu ama genel olarak, dilinden, durduğu yerden memnunun. Benim istemediğim hiçbir yere çekilmemesini becerdik. Kontrolle değil, sanatın diliyle.

Size büyük bir artışı oldu mu?

Venedik Bienali katılan herkes için önemli bir kariyer; çok havalı. Ama hayatımı değiştirecek, en fotojenik iş benimki değil. Bundan sonra katılacaklara tavsiyem pavyonun kenarında büyük pembe bir zürafa koysun-

lar, onun üzerine Türkiye ile ilgili doğrudan birkaç sembol versinler. Çok daha fotojenik, resmi baslan, Venedik Bienali'ni temsil eden işlerden biri olur. Venedik bana şunu hatırlatmak açısından çok iyi oldu; bütün insanlar bizim izleyici kitlemiz değil.

Venedik'teki işin büyük bölümü zaten seyirciyi içeri almadan dışarı atmakla ilgiliydi. O kadar çok seyirci kaybettik ki... Lisede, üniversitede hevesle, özentiyle insanların "underground" dediği şeylere öncelik veren, popülerden ziyade, rock ve punk seven tiplerdik. Ben hâlâ da uğraşıyorum bir sürü insana anlatabileyim, empati kurabileyim diye. Zevkle, düşünceyle ilgili, dünyada nasıl bir birey olarak durmak, nelerden bahsetmek istediğinle ilgili tercih ettiğin çok şey var. Bunlar çoğu zaman çoğunluğun fikrine uymuyor.

İnsanların geri dönüşü nasıldı?

Türkiye'de beklediğimden daha pozitif oldu ama beklediğimden daha az eleştiri yazısı çıktı. Bir de birlikte çalıştığım hemen herkes gördü. Benim için önemli bir şey daha vardı: Radikal bir deneme daha yapabilmek, bir sanatçı olarak durduğum yerin ve her ne kadar soyut da olsa işin net olması. Belirsizliğinin de belirsiz olarak yerinde durması, üstüne başka şeyler konmaması. Ben Venedik'e bir portföy sunarak katılmadım. Bir grup beni seçti. Ben de hemen onları toplantıya çağırdım, "Niye beni seçtiniz?" diye sordum. Anlaşıldı ki nedeni daha önceki çalışmalarım. O zaman, bundan önce yaptığım işlerin akışında bir yeri olması gerektiğine karar verdim.

Venedik'ten sonra bu serginin çalışmalarını nasıl geliştirdi?

Geçen senenin başlarında Nav Haq ile konuşmaya başladık. Ben buraya geldim, o İstanbul'a geldi. Yavaş yavaş notlar alırken, ne yapabilirim acaba diye, bu fikri de bir kenara yazdım. Bir sürü fikir vardı. Belki mekanda hiçbir şey yapmamak, dijital ortamda bir yazı karakteri yapıp onu dağıtmak, onunla bir şey yapmak gibi. Ama düşündüm, benim birinci anlamda derdim yazı karakteri yapmak değildi. Venedik projesini bile çizdik, bir bölümü gelebilir mi diye. Çünkü devam etmesini, hakkında konuşulmasını çok istiyordum.

Buranın planı üzerinde çalışırken, konik bir yer, köşeden ses gelmeli diye düşündüm ama oraya hoparlör koymak da -daha önce öyle şeyler yaptım aslında, yapmadım değil- doğru gelmedi; çok basit ve kolaydı. Fakat oraya bir şey yaparsak kentten gelir gibi de olacaktı.

Bu arada kent içinde dolaşan bir stajyer bana fotoğraflar yollamaya başladı. Çünkü eski fotoğraflarımın çoğunu bulamadım. Kim bilir hangi bellekte telef oldular. İstanbul'da, sergileri hazırlarken çalıştığım iki arkadaşımınla birlikte fotoğraflara ölçekli olarak baktık. Sonra bunları yan yana koyma, A'yı kullanıp sesi taklit etme fikri geldi. Antwerp'in A'sını hatırladım. Antwerp'in logosu A'dır. Burada her yerde görülüyor. Müzeye geldiğimde, duvarlar çok acayip, duvarlar bir şey istiyor, bu duvara bir şey yapmam diye düşünüyordum. Çünkü ben çoğu zaman duvarların üstüne bir şey yapıyorum aslında. Ama burada ne kadar güzel bir duvar diye düşündüm.

Benimki gibi işlerde tek neden, tek bir

söylem olmuyor. Bu A'ları gerçek boyutlu yaptığımızda, elimizdeki A'ların bazıları çok ufak kaldı, bazıları sığmadı, bazıları A'ya çok az benziyordu. Altı tanesini aldık. Bunların hepsi sıra evler aslında, aralarında boşluk yok. İlk çizimlerde binalar birbirine bitişikti. O da iyi oluyordu, fakat karakterlerini yazı karakterine yakınlıktır istiyorsan ayrılmaları gerekiyor; çünkü okumada öyle çalışıyor. Aralarını açtıkça gerçekten A'laştılar.

Benim bütün merakım, grafik tasarımcılardan, özellikle 'typeface' ile çalışanlardan bana bir yorum gelecek mi?

Çizgi roman havası da var burada.

Evet. Bunu da bilerek yapıyorum. Çünkü ben ilkokulda müzelerle giderek büyüdüm. Çizgi romandan, karikatürden, mizah-tan, sevdiğim grupların logolarını yapmaktan geliyorum. Çizgi romanın muazzam bir ses taklit becerisi var. İster Tommiks, Teksas olsun, ister Japon animesi olsun, ister bizim Hibır, Leman bütün çizgi roman kültürlerinde aynı. En önemli taraflarından biri, ölü, hareketsiz, grafik ya da resimsel bir ortamda harf kullanılarak, harflerin fontlarına şekiller ve hareketler vererek ses taklidinin muazzam yapılması.

Burada hiç bir şey üretmiyorum, sadece ses efekti var. Uzaktan bakınca perspektif verilmiş gibi küçüldü. Bunu yaptıktan sonra da o denediğim sesler iyi olmadı. Hatta arabaların içinde sesler gelmesini istiyordum. İçinden insan sesleri gelseydi mesela. Ama çok direkt olacaktı. İşin temel konusu değildi, fazla bir kafa karışıklığı olacaktı. Malzeme olarak da çok hoşuma gitmedi yaptığımız. Ama belki ilerisi için plak, bir parça olabilir, İstanbul'da koroyla deneyeceğiz. 'Aaaaa' diye kesintisiz bir şaşırma hali ve bizim şaşırma halimiz gibi hiçbir öneminin kalmaması. Ya da sürekli bir kızma, herkes birbirine "Aaa", "Aaa", "Aaa" diyor ve monoton bir yapı haline geliyor.

Şehirden içeri kesit sokma fikri nasıl oluştu?

Dışarı bakıyorum, dışarıdan içeri bakıyorum. Elimden gelse o camı çıkarıp tamamen açacağım ki iletişim kuralım. Aslında dışarıdan direkt bir elemanın aynısını içeriye almayı uzun zamandır yapıyorum. Venedik'te de vardı mesela, orada kocaman rampa vardı.

Bu ilişkiyi kurmayı kesin istiyordum. Nasıl kuracağım diye düşünürken, önce kullanmadığımız fazla işaret varsa içeriye alabilir miyiz diye belediyeyle sorduk. Hatta levhalar-dan da aldık ama o grafik dünyasına girmek istemediğim için kullanmadım. Aslında fikir bu alanın aynısını dışarı çizmek ve ağaçlarla binalar dışında alabileceğimiz ne varsa içeri almaktır. 'Mirror' efekti yaptık. Önce öğeleri içeri alıp başka bir koreografi yapmayı düşüncümüm ama "Ne hakla?" dedim sonra, karşında böyle bir şey varken niye koreografi yapıyorsun? İçeri taşıyalım, ne nereye denk geliyorsa ona bir bakalım. Üzerinde çalışırken grafiker "Kum saati gibi" dedi. Kum saatinin güzel bir yanı var; her şey bir tarafa dökülüyor, sonra geri geliyor. Kesintisiz bir hareket hali var. Sonuçta bu gördüğünüzü yapmaya karar verdik. Plan üzerinde, uzaktan uğraştık. Bu temsil üzerinden, fotoğraf üzerinden çalışma anlayışını son zamanlarda kasıtlı olarak kullanıyorum.

Dışarıya da benzerini koyduğunuz araç biraz

